

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Élelmiszerárak Európában

(COM(2008) 821 végleges)

(2010/C 128/21)

Előadó: **KAPUVÁRI JÓZSEF**

2008. december 9-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Élelmiszerárak Európában

COM(2008) 821 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2009. szeptember 2-án elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. november 4–5-én tartott, 457. plenáris ülésén (a(z) ...-i ülésnapon) 75 szavazattal 5 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések, ajánlások

1.1. Az élelmiszerlánc működésének javítása, a hatékonyság és versenyképesség növelése során nem szabad az alacsony élelmiszerárakat mint célt megjelölni. Ez ugyanis ugyanazon a téves úton tartja a láncot, amelyen ma is van. Az ár-érték arányok reális szinten tartását kell forszírozni. Ha a termelési láncban alacsony árak várhatók, az végső soron korlátozza az agrár-élelmiszeripari beszállítók beruházási és innovációs kapacitását, valamint a fogyasztói választékot is. Az Európai Bizottságnak közép- és hosszú távon figyelembe kell vennie ezeket a tényezőket és mellékhatásaikat, és nem szabad a jelenlegi gyakorlatának megfelelően kizárólag az alacsony árak közvetlen előnyeire koncentrálnia. Tévedés lenne azt állítani, hogy a fogyasztó érdeke az alacsony élelmiszerár. A fogyasztó érdeke a reális fogyasztói ár, amikor pénzéért az igényeinek megfelelő minőséget, mennyiséget, és szolgáltatást kapja. Helyes ugyanakkor az a megközelítés, amely az árváltozások mértékének csökkentését tűzi ki célként. Ennek mentén az élelmiszerlánc biztonsága, kiszámíthatósága növelhető.

1.2. Az Európai Unió érdeke, hogy fogyasztói hosszú távon élvezhessék a biztonságos élelmiszerek nyújtotta előnyöket. Ehhez szükség van a magas szintű önellátásra. A fenntartható mezőgazdálkodáshoz pedig elengedhetetlenül szükséges a kutatás-fejlesztés, az innováció, a technológiai fejlesztés, amihez a KAP forrásai nélkülözhetetlenek. Az ezekhez való hozzáférést azonban úgy kell alakítani, hogy ösztönözzön a piaci viszonyokhoz való alkalmazkodásra, kötelezzen adatszolgáltatásra, együttműködésre, a vidékfejlesztési aspektusok messzemenő figyelembevételére.

1.3. A megfogalmazott beavatkozási területek bővítése csak minél szélesebb körű társadalmi egyeztetéssel érhető el. A kijelölt beavatkozási területek mindegyikére el kell végezni a szükséges háttérelmzéseket, kidolgozni a pontos beavatkozási feladattervet, kompetenciákat, felelőségeket. Mindez azért is nélkülözhetetlen, mert az élelmiszerárakkal kapcsolatos minden intézkedés komplex hatásrendszerben fejt ki hatását. Az élelmiszer a legfontosabb

társadalom-összetartó erő, egyben bizalmi, stratégiai cikk. Előállításának feltételrendszerét úgy kell tehát alakítani, hogy a hosszú távú fenntarthatóság ne kerülhessen veszélybe.

1.4. A jellemzően tőzsdéken keresztül történő árupiaci befektetéseket korlátozni nem lehet. Módot kell azonban találni arra, hogy a nem valós keresleti tényezők hatását mérsékeljük, mert ezek felborítják a mezőgazdasági termékpályák egyensúlyát. Miközben az EU tudatában van a fejlődő országok élelmiszerellátásával kapcsolatos felelősségének, nem hagyhatja figyelmen kívül, hogy elsődleges feladata polgárainak biztonságos élelmiszerrel való teljes körű ellátása, világpiaci függésének korlátozása, s ezzel önállóságának megőrzése.

1.5. Az EGSZB támogatja azt a kezdeményezést, hogy a 2008. április 28-i (2008/359/EK) bizottsági határozattal felállították az **élelmiszeripar versenyképességével foglalkozó magas szintű csoportot**. Az EGSZB nagy várakozásokkal tekint a munkacsoport munkájának eredményeire. A lehető legnagyobb stabilitás elérése az agrár-élelmiszerpiacokon kell, hogy legyen a csoport tevékenységének egyik legfontosabb célja.

2. Az Európai Bizottság közleménye

2.1. A 2007. év második felében a mezőgazdasági termékek árainak felgyorsult emelkedése következtében az élelmiszerek fogyasztói ára is jelentősen emelkedett. Az Európai Bizottság, reagálva az eseményekre, közleményt adott ki „Az emelkedő élelmiszerárak jelentette kihívás kezelése – Irányvonalak az uniós fellépés számára” címmel (COM (2008) 321 végleges).

2.2. Az Európai Bizottság döntő fontosságot tulajdonít annak, hogy feltárja és megoldja az élelmiszer-ellátási lánc működésének versennyel és szabályozással kapcsolatos problémáit. A közlemény a továbbiakban öt fejezetre bontva elemzi a helyzetet és végül intézkedéseket javasol a problémák kezelésére.

2.3. A közlemény az áremelkedés okait részben strukturális, részben átmeneti tényezőkben jelöli meg. A strukturális okok (népességnövekedés, lakosság jövedelmének növekedése a feltörekvő országokban, új piacok) a globális keresletet erősítették.

2.4. „2007 augusztusa és 2008 júliusa között az alkohol- és dohánytermékek nélkül számított élelmiszerár-infláció a teljes infláció egy százalékpontjáért volt felelős.” Az áralakulás jellemzői közé tartozott a feldolgozott és feldolgozatlan élelmiszerek közötti árnövekedési különbség, amely az ún. összetételi hatás eredménye.

2.5. Az Európai Bizottság várakozásai szerint a következő két év során csökkeni fog az élelmiszer-infláció és az élelmiszereknek a teljes inflációs rátára gyakorolt hatása.

2.6. Az Európai Bizottság megítélése szerint a mezőgazdasági export néhány ország által tavaly bevezetett korlátozása több kárt okozott, mint amennyi előnnyel járt, mert érzéketlenné tette a termelőket a piac jelzéseire.

2.7. 2006 elejétől megugrott a mezőgazdasági termékpiacokra beáramló tőke mennyisége, amint az a piaci szereplők birtokában lévő lejáratlan határidős kontraktusok teljes száma tanúsítja.

2.8. A közlemény táblázatos formában is összefoglalja a verseny szempontjából aggályosnak tekinthető kereskedelmi gyakorlatokat, amelyek közé a következőket sorolja:

- kartell
- beszerzési megállapodás
- vizonteladási ár meghatározása
- egyedüli márka kikötése
- saját márkás termék forgalmazása
- árukapcsolás
- kizárólagos szállítási megállapodás
- tanúsítási rendszerek

2.9. Az élelmiszerlánc működésének elemzése alapján az Európai Bizottság négy fő elemből álló javaslatcsomagot fogalmazott meg az élelmiszer-ellátási lánc működésének javítására.

2.10. Az Európai Bizottság reményei szerint a 2008 tavaszán létrehozott, az élelmiszeripar versenyképességével foglalkozó magas szintű csoport által megfogalmazandó ajánlások elő fogják segíteni az élelmiszerlánc versenyképességének javítását.

2.11. A 4. fejezetben aggályosnak tartott potenciálisan versenyellenes gyakorlatok kezelése érdekében az Európai Bizottság tovább folytatja az Európai Versenyfelügyeleti Hálózat keretében a nemzeti versenyfelügyeleti hatóságokkal megkezdett párbeszédet, biztosítandó a versenyszabályok következetes és összehangolt, az európai fogyasztók érdekében történő érvényesítését az Unió egész területén.

2.12. A közlemény az élelmiszer-ellátási lánc működése szempontjából potenciálisan problematikus rendeletek országos és/vagy uniós szintű felülvizsgálatával összefüggésben a következőket sorolja ebbe a körbe:

- új vállalkozások piacra lépését korlátozó szabályok,
- a vállalatok árversenyképességét korlátozó nemzeti rendelkezések vizsgálata,
- a szállítók és kiskereskedők közötti viszonyt torzító gyakorlatok elleni fellépés.

2.13. Az Európai Bizottság az árupiaci szabályozó hatóságokkal együtt és az EU-n kívüli (elsősorban a legfontosabb árutózsdeknélkint otthont adó USA-beli) szabályozó hatóságokkal szorosan együttműködve meg fogja vizsgálni, milyen intézkedések hozhatók a mezőgazdasági termékpiacok árvolatilitásának csökkentésére.

2.14. A vázolt munkaprogram és a hozzá kapcsoló intézkedések alapján az Európai Bizottság megvizsgálja majd további lépések lehetőségét, és javasolja, hogy az Európai Tanács 2009 decemberében újra tűzze napirendjére a téma megvitatását.

3. Általános megjegyzések

3.1. Miközben a mezőgazdasági termékek árait emelő strukturális elemek középtávon fennmaradnak, az elmúlt mintegy két év ármozgásai azt jelzik, hogy a mezőgazdasági termékek piacának a jövőben együtt kell élnie az árak volatilitásának növekedésével. A jelenlegi gazdasági válság csak megtorpanást okoz a világpiaci kereslet növekedésében, ami magában hordozza, hogy a 2007 közepén indult folyamatok bármikor megismétlődhetnek. Ez pedig tovább csökkenti a kiszámíthatóságot az agrártermékek piacain. Ráadásul a spekulatív árbefolyásolás nem valódi kereslethez nem lehet alkalmazkodni. Ez ugyanis olyan fokú rugalmasságot igényelne, ami ellentétes a mezőgazdasági termelés adottságaival, lehetőségeivel.

3.2. Az Európai Unió érzékeli, hogy az agrárárak ingadozása nemcsak az egész agrárszektorát érinti érzékenyen, hanem az élelmiszerárakon keresztül minden fogyasztóját is. Az árváltozások hirtelen és nagy mértékű változása felveti az igényt az EU agrárszektorának újraértékelése iránt. Erre az agrármezőgazdasági iparág versenyképességével foglalkozó magas szintű csoport megfelelő fórum. Ennek során tisztázni kell (I) az EU agrárjövőképét; (II) a mezőgazdaság jövőbeni helyét a közösségi politikában; meg kell vizsgálni, (III) milyen módon lehet kezelni a piacnyitást következményeit; illetve (IV) hogyan lehet az agrártermékek termékpiacján belüli kapcsolatok félrebillent egyensúlyát korrigálni.

3.3. Miközben a KAP fennállása óta a Közösségen belüli területi szakosodás terén nem sikerült előrelépni, a világpiacra ennek határozott jelei mutatkoznak. Azzal, hogy az EU fokozatosan nyitja meg piacait a harmadik országok áruja előtt, egyben olyan verseny elé állítja mezőgazdasági termelőit, amely nem egyenlő feltételek között zajlik. Emiatt a Közösség agrártermelői piacot veszítenek. Ez pedig már középtávon komoly veszélybe sodorhatja a vidék gazdaságát is a kontinensünkön. A nyitott kereskedelem-politikát az EU tehát csak olyan formában ösztönözheti, amelyben a mezőgazdasági termelőknek nyújtott különféle pénzügyi támogatások fennmaradnak, és megfelelő motivációt hordoznak a termelési színvonal fenntartására.

4. Részletes megjegyzések

4.1. A mezőgazdasági termékek és az élelmiszerárak alakulása

4.1.1. A válság utáni időszakban a mezőgazdasági termékek iránti kereslet növekedése valószínűleg ismét meghaladja majd a kínálat növekedését, így e termékek irányában ismét számítani kell a kockázati tőke fokozott érdeklődésére. Ez akkor fog az elmúlt két évihez hasonló árhullámokat generálni, ha a mezőgazdasági termékek ármozgása az egyéb pénzügyi konstrukciók hozamaihoz képest nagyobb megtérülést hordoz. Erre a válságot követő konjunktúra időszakában kisebb az esély, mint 2007-ben volt. Ennek ellenére középtávon fel kell készülni az árak további volatilitására.

4.1.2. Ahogy azt az Európai Parlament 2009. március 26-i rendelete (2008/2175(INI)) is leszögezi, az élelmiszerek fogyasztói árából egyre kisebb arányban részesedik a termelő és a feldolgozó. Ennélfogva érthető, hogy a termékpálya elején állók árának mozgásai csak kisebb mértékben és lassabban jelentkeznek a fogyasztói árban.

Az élelmiszerek fogyasztói árának emelkedése azokat sújtja jobban, akik jövedelmük nagyobb részét fordítják azok beszerzésére. Ez közvetlenül összefüggésben van az adott ország gazdasági fejlettségével. Ezért volt tapasztalható, hogy az élelmiszerár emelkedés az EU új tagállamaiban volt nagyobb hatással az inflációra. Az EU ezen alacsonyabb jövedelmű tagállamaiban az élelmiszerkiadások akár a háztartások összes kiadásának 40-50 százalékát is elérhetik.

4.1.3. Az élelmiszerek ára az elkövetkező néhány évben a 2002–2006. évek átlagánál magasabban, de a 2007. év végénél alacsonyabban fog maradni. Eközben az árak volatilitása továbbra is nagy marad. Az elmúlt két év egyik kedvezőtlen hozadéka ugyanis, hogy az árak érzékenyebbé váltak a piaci információkra. Mivel mind a keresleti, mind a kínálati oldalt érintő tényezők terén számíthatunk a hírek szaporodására, az áringadozások állandósulnak. Ebben ismét fontos a médiumok szerepe, hiszen azok hatékonysága révén a piacok a világ minden tájáról azonnal értesülnek.

4.1.4. Az EU agrártermelőinek is fel kell készülniük az élelmiszerek iránt folyamatosan növekvő igényre. Fokozni kell a Közösség mezőgazdasági termelését mind mennyiségi, mind minőségi szempontból. Abban azonban, hogy az uniós piacok fokozatos

megnyitása ne a versenyképesség romlását hozza az európai agrár- és élelmiszeripari ágazatban, nagy felelősség hárul a KAP-ra. Az EU-nak hosszú távú agrárstratégiára van szüksége, amelyben rögzíteni kell, hogy a Közösség mely termékekből milyen szintű önellátási szintet céloz meg. Fel kell azonban ismerni, hogy az EU, jó néhány termékből, középtávon importőrré fog válni.

4.2. A spekuláció szerepe az élelmiszertermékek árának alakulásában

4.2.1. Érzékelni kell, hogy a világ pénzügyi piacain egyre nagyobb vagyonok halmozódnak fel az egyes nyugdíj-, fedezeti és állami alapokban, a swap-kereskedők, a bankok, a multinacionális cégcsoportok révén. Ezek, méretüknél fogva, nagy befolyással vannak azon piacokra, ahol megjelennek. Mivel pedig ezek a pénzügyi források hagyományos befektetési területeiken nem tudtak megfelelő megtérülést elérni, figyelmüket az áru piacok felé fordították.

4.2.2. A kockázati befektetések spekulatív jellegéből adódik, hogy nem tartósan, hanem rövid távon befolyásolják az árakat. Ezzel, valamint általában a pénzügyi piacok fejlődésével a mezőgazdaságnak is lépést kell tartania. Azok a pénzügyi termékek, amelyek úgy idézik elő az agrárárak jelentős ingadozását, hogy mögöttük nincs árumozgás, nem jó támaszai a fizikai piac árumozgásának.

4.3. Az élelmiszerlánc működésének vizsgálata

4.3.1. Ahogy azt az Európai Bizottság ezzel foglalkozó (SEC(2008) 2972) munkadokumentuma is leszögezi, a mezőgazdasági piacok elmúlt két évének eseményei szoros összefüggést mutatnak az élelmiszerlánc működési zavaraiival. A mezőgazdasági termékek árának láncban belüli eloszlása jól szemlélteti az egyes szintek érdekérvényesítő képességét.

4.3.2. A versenyhatóságoknak meglehetősen nehéz feladatuk van akkor, ha a konszolidációs folyamat versenykorlátozó hatását akarják elbírálni. Fontos, hogy kezeljük a termelési láncban az agrár-élelmiszeripari beszállítók és a kereskedők közötti kapcsolatokban bizonyos esetekben előforduló versenyellenes gyakorlatokat és versenyjogi problémákat, amelyekre az Európai Bizottság utal, hogy a feltételeket a tényleges gazdasági és piaci helyzethez igazítsuk. Ahogy az Európai Bizottság hangsúlyozza: EU-szerte gondoskodni kell a versenyszabályok koherens és egységes végrehajtásáról. Az élelmiszerlánc töredezettsége még elég nagyfokú ahhoz, hogy az egyes tranzakciók az egységes belső piac perspektívájából ne tűnjenek versenykorlátozó méretűnek. Azok a gyakorlati típusok, amelyeket a dokumentum számba vesz, alátámasztják, hogy a koncentrációnak egy bizonyos – termékenként és tagállamonként eltérő – foka már komoly veszélyeket rejt a verseny korlátozása szempontjából. Azzal, hogy olyan feldolgozókapacitások jönnek létre, amelyek egy-egy termék piacán – méretgazdaságossági okokból – domináns helyzetet idézhetnek

elő, a kínálat szűrkülését, a kis és közepes vállalkozások piacról történő kilépését idézhetik elő. Különösen igaz ez azóta, hogy a sajátmárkás termékek piaci befolyása magas szintet ért el. Az árversenyképesség jelenlegi dominanciája a kereskedelmi üzletpolitikákban más oldalról a termékek tápértékének gyengüléséhez vezethet. Miközben az ételminőség-biztonsági megfelelés szintje növekszik, a természetes alkotók mesterségesre, illetve kisebb tápértékűre cserélése révén az ételminőség-kínálat egyre kevésbé alkalmas az ember táplálékigényének minőségi kielégítésére.

4.3.3. Az 1. táblázat versenykorlátozó gyakorlatait javasoljuk kiegészíteni a kereskedelmi láncok visszatérítési gyakorlatának kiemelésével. Ez ugyanis alkalmas arra, hogy a beszállítók árait a valós költségektől eltérítse, egyben a fogyasztói árakat elszakítsa a beszerzési ártól. Így alakulnak ki azok, a hivatkozási alapként működő, irreálisan alacsony árak, amelyek elérése már messze túlmutat a hatékonyságnövelés által elérhető mértéken. A versenyellenes gyakorlatok, például a kartellek és a kizárólagos szállítási megállapodások nyilvánvalóan elfogadhatatlanok, csakúgy mint az, hogy a domináns pozíciót felhasználva egyoldalúan határozzák meg a beszállítókra vonatkozó feltételeket. Ez a kettős árrés technika (a kereskedők a vásárlók mellett – visszatérítéseik révén – a beszállítókon is jelentős árrést realizálnak) ugyanakkor áttekinthetetlenül teszi a kereskedelmi árrés mértékét is, és hozzájárul az ételminőség-láncon belüli jövedelemviszonyok eltorzulásához. Versenykorlátozó jellege abban nyilvánul meg, hogy egy olyan árhoz való alkalmazkodást vár el a beszállítótól, amelynek kialakulása nem hasonlítható a termelési költségekhez

4.3.4. Az EGSZB teljesen egyetért az Európai Bizottság által kifejezett azon aggályokkal, amelyek az ételminőség-lánc működését megváltoztatni képes egyes versenyellenes gyakorlatokat érintenek. Ebben az összefüggésben világosnak tűnik, hogy a termelők, feldolgozók és kiskereskedők közötti kiegyensúlyozatlan erőviszony több figyelmet követel. Mivel ez a lánc végén koncentrálódik, a kiskereskedők domináns helyzetbe kerülnek a termelőkkel és a feldolgozókkal szemben, ami lehetőséget ad a visszaélésekre. Erre való tekintettel a fogyasztóvédelem terén nem koncentrálhatunk kizárólag arra, hogy rövid távon alacsonyabb árakat érjünk el, hanem hosszú távon is el kell érniünk ezt, figyelembe véve mind a közvetlen, mind a közvetett hatásokat, annak érdekében, hogy elkerüljük a szállítóknál jelentkező pénzügyi nehézségeket, az innováció elmaradását, a választék csökkenését, sőt – hosszú távon – a magasabb árak megjelenését is.

5. Javaslatok az ételminőség-ellátási lánc működésének javítására

5.1. Az ételminőség-lánc egyes tagjai jövedelmének helyes elosztása igen összetett feladat, amelynek több eleme jelentős beavatkozást igényel a piaci folyamatokba. Ezek azonban elkerülhetetlenek ahhoz, hogy reális alapokon tudjon az európai ételminőség versenyképessége javulni.

5.1.1. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottságnak a piac átláthatóvá tételét célzó erőfeszítéseit. Ha jobban megértjük a piac működését és azt, hogy az egyes láncszemek milyen szerepet játszanak benne, az mindig hasznos lehet. A lánc részletes elemzése

nagyon fontos ahhoz, hogy a hatóságok a lánc működésében tapasztalt problémák és fennakadások esetén szükség szerint meg tudják hozni a megfelelő intézkedéseket. Az EGSZB ezért maradtalanul támogatja az Európai Bizottság közleményében javasolt fellépést, amelynek végrehajtásában teljes körű együttműködést vállal.

Az Európai Bizottságnak azonban szem előtt kell tartania, hogy a körülmények ágazatról ágazatra, sőt országról országra is változhatnak, így az árakat meghatározó – inkább dinamikus, mint statikus – tényezők is eltérnek.

Az Európai Bizottság minden olyan törekvésének, amely az ételminőség-árak és a jövedelemelosztás láncban belüli nyomon követését célzó állandó eszköz kialakítását és bevezetését célozza, ezeken a tényeken kell alapulnia, és eredményeit inkább referenciaként, mint tévedhetetlen igazsággént kell kezelni.

5.1.2. Az ételminőség-ellátási lánc versenyképességének javulása csak úgy képzelhető el, ha jelentős mértékben javulnak a láncban belüli együttműködések. Valójában maga a „lánc” kifejezés is jelzi, hogy az egyes „szemek” csak a velük közvetlenül kapcsolódókkal működnek együtt. Holott valódi hatékonyságot csak úgy lehet biztosítani, ha a közös érdekek mentén a lánc minden tagja együttműködik. Amennyiben komolyan vesszük azt, hogy a termékeken keresztül a fogyasztó igényének kell meghatározni az ételminőség-lánc működési feltételeit, akkor a termékpályában való gondolkodás fejlesztésére nagy szükség van.

5.1.3. Az Európai Uniónak szembeesnie kell azzal, hogy azon tényezők jelentős része, amelyek az Európai Bizottság közleményében is felsorolásra kerültek, nem kezelhetők versenypolitikai eszközökkel. A versenytörvények összehangolása, a versenyhivatalok együttműködése csak a klasszikus definíciók alá sorolható esetekben lehetnek megfelelő eszközök (például kartell, megtévesztő reklám). A tapasztalatok azt mutatják, hogy a kialakult függési viszonyok miatt a versenyjog nem alkalmas azon helyzetek kezelésére, amelyek az 1. táblázatban foglaltak. Jellemzően arról van szó, hogy bár az egyes kereskedelmi láncok piaci befolyása a Közösség szintjén nem indokol versenyhivatali megközelítést, a beszállító oldalán az egyes láncoktól és beszerzési társulásoktól való függés azonban döntő tényezővé vált a vállalkozások működésének fennmaradása szempontjából. Ez vezetett az együttműködések egyoldalúvá válásához.

Ugyanakkor a versenyjogi szankciók súlyosbításával elérhető, hogy a fogyasztókat megtévesztők valóban elrettenjenek ennek gyakorlásától.

A fogyasztóvédelem az elkövetkező években folytatja felértékelődését. Ez összefügg a piacnyitás révén az egységes belső piacra kerülő, harmadik országokból származó ételminőség-árak minőségével, előállításuk körülményeivel is. Az import növekedése – többek között – annak következménye, hogy az árcentrikusság miatt az ételminőség-árak olcsóbbá tétele központi kérdéssé vált. Ez pedig együtt jár az ételminőség-biztonsági és fogyasztóvédelmi kockázatok növekedésével, hiszen e termékek jelentős része az európaiatól messze elmaradó ételminőség-termelési kultúrájú térségekből származik.

5.1.4. A kereskedelmi láncok üzletpolitikájába való beavatkozásra kevés lehetőség van. Ennek ellenére minden eszközt fel kell tárnunk annak érdekében, hogy a láncok üzletpolitikái megváltozzanak olyan irányban, hogy középpontjukból kikerüljön az alacsony (helyenként legalacsonyabb) ár. Leginkább ennek következménye ugyanis az az eltorzult viszony, amely ma jellemzi az élelmiszerláncokon belüli jövedelemeloszlást, ráadásul súlyos zavarokat idéz elő a fogyasztói gondolkodásban is.

5.1.5. Az Európai Unió csak akkor tud hatékonyan beavatkozni az élelmiszerlánc működési zavarainak korrigálására, illetve hatékonyabb működése érdekében, ha ehhez megfelelő információsháttérre tud támaszkodni. Másik fontos feladata az Uniónak, hogy a közösség fogyasztóinak tájékoztatását is magasabb szintre emelje, hogy vásárlási döntéseihez ezzel is biztosabb alapot szolgáltatson. A fogyasztó a kulcsa az európai mezőgazdaság, élelmiszeripar fennmaradásának, fenntartható fejlődésének. Az európai fogyasztó tudatossága tudja megvalósítani a közösség egyik alapvetését, az EU-n belül termelt áruk preferenciáját, amely a GATT és WTO tárgyalások során szükségszerűen csorbult.

A monitoringeszköz kialakítása során olyan ösztönzőket kell beépíteni a rendszerbe, amelyek a piaci szereplők részéről biztosítják

a megbízható adatszolgáltatást. Ehhez szankciókat, például adóhatósági ellenőrzéseket, adókedvezményt, vagy támogatási lehetőséget kell kapcsolni. Az átláthatóság önkéntes alapon való kialakítása nem reális alternatíva.

5.1.6. A spekuláció kedvezőtlen hatásainak mérséklése érdekében meg kell fontolni az olyan irányú szabályozási beavatkozás lehetőségét, amely csak valós árufedezet esetén teszi lehetővé tőzsdei ügyletek megkötését. A jelenlegi tőzsdei gyakorlat ugyanis gyakorlatilag minimális árumozgással tud jelentős árfolyásoló hatást elérni a parketten, ami alapja a fizikai piaci árváltozásoknak is.

5.1.7. Az élelmiszerláncok rövidítése

A mezőgazdasági termelő és a fogyasztó közötti kapcsolat közvetlenebbé tétele jó lehetőség a lánc működésének javítására. Az iskolatej és iskolagyümölcs programok mintájára ösztönözni kell a közvetlen kapcsolatok kiépítését, aminek egyik kézenfekvő útja a hagyományos termelői piacok erősítése. Ez a vidéki életforma a kis és közepes üzemi méretben gazdálkodók életben maradására szempontjából és még sok más szempontból is indokolható.

Kelt Brüsszelben, 2009. november 5-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI